



## **Summæ Theologicæ Scholasticæ Et Moralis In Qvatuor Partes Distributæ Pars ...**

In qua de Virtutibus in Communi, & Theologicis, Fide, Spe & Charitate, nec  
non Virtutibus Cardinalibus, præsertim Justitia & Jure, ac Religione  
ceterisq[ue] annexis, & Vitiis Oppositis in particulari breviter & dilucidè  
tractatur

**Herincx, Wilhelm**

**Antverpiæ, 1663**

Quæst II. De Verecundia, Honestate, & Castitate.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72941](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72941)

Intemperantia temperantia oppoſita per exceſſum (quod intellige modo ſtatiſ declarato) eſt vitium, quo quæſ in appetendis & fruendis delectationibus guſtus & tactus antea explicatis excedit ſuper rationis meſuram. Vitium hoc eſt maximè probroſum, in eo enim nihil later ingenii, induſtriæ, generoſitatis, aut ſimilium, quæ hominem decent, ſed cum à rebus rationali creaturâ dignis averſit, beſtiilque aſſimilat, ac luce rationis velut extinguit mancipium ventris & gulæ reddit.

*Intemperantia cur vitium maximum probroſum.*

*Quæ ſint partes temperantia.*

Partes temperantia integralis aſſignantur à *D. Thoma q. 149. art. un.* Verecundia & Honeſtas: Subjectiva, Caſtitas, Pudicitia, Abſtinentia in cibo, Sobrietas in potu: Potentiales, Continentia, Humilitas, Manſuetudo, ſeu clementia, moeſtia. De quibus & vitiis oppoſitis ſuperſcit agendum.

Q U E S T I O II.

De Verecundia, Honeſtate & Caſtitate.

**V**ERECUNDIA proprie eſt paſſio quædam, dolor videlicet vel timor probri ex conſideratione rei vel facti turpis ſeu probroſi, unde ſcilicet probrum ſeu dedecus naſcitur. Quare primariò fugit probrum, ſecundariò & conſequenter etiam ea quæ ſunt probro digna, cuiuſmodi maximè ſunt peccata intemperantia. Et hæc ratione quodammodo conducit ad temperantiam, eſſi non ſit proprie virtus. Laudabilis tamen eſt paſſio, ſi ſit moderata, ſeu non excedens aut deficient. Exceſſus autem cernitur in iis, qui quaſi pavidi ad quævis ſuffunduntur verecundiâ: defectus verò in impudentibus, qui non erubeſcunt, ubi verecundandum eſſet. Qui autem intra limites decentia verecundatur, laudabiliter verecundus eſt. Quod ſi verecundia ſumeretur pro actu voluntatis refuſgentis exceſſum ex conſideratione turpitudinis, jam fore iſſiſſimus actus virtutis temperantia.

*Quid Verecundia.*

*6. Quid Honeſtas.*

Honeſtas aliquando ſumitur pro opulencia *Sap. 8.* ubi divitiæ indefectibiles dicuntur *honeſtas ſine defectione.* Et *c. 10. Honeſtas*, id eſt ditavit, illum in laboribus. Et *Eccle 31. Vigilia honeſtatis*, id eſt, juxta *Septuaginta, divitiarum.* Communiter verò honeſtas idem eſt quod decor ſeu pulchritudo quædam intelligibilis, coincidens cum bonitate morali; quæ mentem trahit ſua excellentiâ, etiam ſepoſito alio commoſo aut utilitate. Tunc autem virtus ſingularius nomen honeſti aut decori participat, quando exteriùs innotefcendo exhibetur ſeu elucet decor & honeſtas animi in actionibus exequendis modo & circumſtantia debitis. Specialius verò ſtatuitur

eſſe pars temperantia, quatenus ſumitur pro virtute retrahente hominem à maximè probroſis & inhoneſtis, ſeu brutalibus voluptatibus, ſcilicet cibi, potus & veneris, & inclinât ad amandum decorum particulariter relucens in aſtinentia ab illis. Eſtque ita iſſiſſima temperantia, amans honeſtum & declinans inhoneſtum oppoſitum.

*7. Quid Caſtitas.*

Caſtitas generaliter accepta, ſignificat puritatem animi à omni inordinata delectatione & amore creaturarum: anima enim ex inordinata adhaſione erga res creatas, quaſi contaminatur, quemadmodum per corporales immundities corpus foedatur. Proprie autem accepta caſtitas, de qua nobis hic eſt ſermo, eſt virtus quæ moderatur affectum & uſum rerum venerarum. Diciturque pudicitia, prout verſatur circa oſcula, tactus & ſimilia prævia ad actum principalem. Quæ proinde non rectè enumeratur tamquam diſtincta virtus: cum moderatio omnium huiuſmodi affectuum & operum ſpectet ad eandem virtutem.

*Quid Pudicitia. An diſtinguatur à Caſtitate.*

Idemque dicendum eſt de continentia; quæ (omiffis pluribus acceptioſibus, quas recentet *Sylvius q. 135. art. 1.*) interdum ſignificat caſtitem perfectam, ſive affectum abſtinentiæ ab omnibus veneris etiam licitis, eſtque continentia cælibum aut vidualis. Interdum ſumitur pro virtute, quæ reſiſtit inſurgentibus contra rationem motibus carnalis concupiſcentia. Et ſic ſumpta recentetur quidem à *D. Thoma. q. 143. art. un. & q. 155.* inter virtutes potentiales temperantia, revera tamen eſt iſſiſſima caſtitas ſeu temperantia inadæquate concepta, quæ moderatur omnem affectum inordinatum venerarum, adeoque impedit conſenſum in motibus inordinatis, eodemque reprimere ſtudet. Vel ſi accipitur prout generatim reſtrænat motus intemperantia, erit ipſa virtus temperantia. Ad ſummum continentia ſic ſumpta connotat quædam imperfectionem continentia, veluti ſubjecti in motibus in parte ſenſitiva non perfecte edomitis, quam non ita connotat temperantia ſeu caſtitas; ut continens ſimilis ſit habenti ſeras agreſtes cicurandas, temperans ſeu caſtus ei qui jam illas cicuravit: quamvis & hic frequenter non careat motibus contra rationem inſurgentibus inæqualiter juxta diverſa complexioſis, occaſionum vel divini permiſſioſis ad majus meritum.

*8. Quid Continentia.*

*Non reſt numeratur inter partes potentiales temperantia.*

Dividitur Caſtitas in perfectam & imperfectam. Perfecta eſt, quæ ab omnibus voluptatibus carnis, tam licitis, quam illicitis, perpetuò abſtinerere proponit. Imperfecta eſt, quæ vel ſolum ad tempus id proponit, vel ſolum ab illicitis abſtinerere & licitis moderatè uti; prout eſt in matrimonio, diciturque caſtitas conjugalis. Caſtitas perfecta, alia eſt vidualis, quæ eſt in

*9. Caſtitas alia perfecta alia imperfecta ſeu conjugalis.*

*10. Perſonam.*

alia vidua-  
lis, alia vir-  
ginalis.

est in iis, qui integritatem carnis per usum conjugii aliquando violarunt: cui affinis est in iis, qui deinceps castitatem perfectam proponentes, carnis integritatem etiam extra usum conjugii violarunt: alia virginalis, quæ vult virtus virginitatis vocari, & superaddit castitati perfectæ carnis puritatem seu integritatem voluntariam, sive voluntariè omni tempore amplectendam & studiosè conservandam. Ideoque Augustinus l. de S. Virginitate c. 13. eam describit dicens quòd sit in carne incorruptibilis incorruptionis perpetua medietas; seu voluntas jugi periculorum meditatione indigens, perpetuò vitandi omne libidinolum mentis contagium & corporis corruptionem. Cui quidem sæpe accedit sanctum & meritorium ejus semper conservandæ votum; cuius violatio constituit sacrilegium. Ipsa tamen virtus aut ratio virginitatis hujusmodi votum non requirit; cum nullo id fundamento doceri queat.

Quid vir-  
ginitatis  
virtus.

Non inclu-  
dit votum.

11. Unde virtus virginitatis non nisi voluntariè potest amitti: quamquam physica integritas, quæ inest à natura posset etiam virgine nolente violari per oppressionem, etsi non violetur pudicitia seu castitas, adeoque nec virginitas quatenus virtus; ut rectè Augustinus l. 4. contra Julianum c. 8. Et l. de Cris. c. 18. ubi addit: *Obsterix virginis cujusdam integritatem manu velut explorans, sive malevolentia, sive inscitia, sive casu, dum inspicit, perdidit. Propterea S. Lucia dicebat: Si invitam jussus violari, castitas duplicabitur ad coronam.* Quare etiam involuntariè corruptas sua præter laureola virginalis.

12. An autem possint ab Episcopo recipere velum consecrationis dubitatur. Et quidem multi Doctores negant ducti auctoritate Leonis Papæ c. 11. *Ille autem 32. q. 5.* Sed ubi potius datur consilium, quam præceptum; & sermo videtur de casu notorio, in quo ob suspicionem consensûs & externam innocentiam tales difficultè admitrentur. Alias autem admitti possunt, tamquam non corruptas, supple voluntariè, uti in casu integritatis amissa per imprudentiam obstetricis, est sententia satis probabilis.

13. Quomodo amittatur virginitas, & an recuperabilis. Cum itaque virginitas, de qua hîc, sit virtus castitatis perfectæ, amittitur per actus huic contrarios, etiam merè internos, nullo per propositum nubendi & unâ matrimonium consummandi. In hujusmodi enim deficit perfecta castitas. Quamvis manente integritate seu incorruptione corporis & statu velut physico virginitatis, recuperetur castitas perfecta, adeoque dum caro est integrâ, potest recuperari virginitatis virtus per poenitentiam seu propositi immutationem. At si caro semel sit voluntariè corrupta, impossibile est virginitatem recuperari juxta illud Hieronymi Epist. ad Eustochium de Custodia Virginit. circa init.

Cum omnia possit Deus, suscitare virginem non potest post ruita. &c. Nimirum, quia quod semel factum est, uti supponitur violata voluntariè integritas, (cujus contradictorium per virtutem virginitatis connotatur) infectum fieri nequit. Quocirca etiam perfecta innocentia, quæ connotat absentiam præsentis & præteriti peccati, reparari nequit.

14. Amittitur potest carnis integritas per copulam carnalem. Et quidem femine vulgò & secundum humanam æstimationem censentur virgines, donec claustrum virginalis sit per copulam violatum. Unde etiam Deuteron. 22. viro conquerente se non invenisse uxorem virginem, judicabatur contra virum hoc ipso, quòd claustrum integritas probata sit pro tempore, quo viro tradebatur. Quod proinde communis sententia etiam sufficit, ut stylo Pontificali vocentur virgines, possintque accipere velum consecrationis vel virginalis (quod distinguitur à velo professionis) ab Episcopo (à quo solebat dari virginibus ætatis viginti quinque annorum) etsi aliis modis corruptæ; quæ idcirco ab Episcopo rogantur de carnis integritate. Secus est communis sententia de voluntariè corruptis, etsi occultè: quamvis quidam contradicant, quòd putentur, adeoque opinione humanâ sint virgines. Quod saltem in periculo gravis infamie aliàs incurrendæ potest admitti. Vide Lessium l. 4. c. 2. dub. 16. num. 117. Præterea amittitur carnis puritas, adeoque virginitas irrecuperabiliter, uti in viris, sic & in feminis servatâ claustrum integritate per voluntariam pollutionem, sodomitiam, immo etiam judicio plurium per turpes ac libidinosos tactus ex se pollutionis excitativos, etsi hæc per accidens non sequatur. Vide Lessium l. 4. c. 2. dub. 16. n. 121.

15. Virginitas denique mentis & corporis esse præferendam statui conjugali est fide certum, contra Jovinianum & Hæreticos recentiores, meritoque definitum à Tridentino sess. 24. can. 10. de Matrimonio. Ipse enim Christus id patenter indicat Matth. 19. & Apostolus 1. Cor. inter plura alia dicens: *Qui matrimonio jungit virginem suam, bene facit: & qui non jungit, melius facit.* Idem habet perpetuus sensus Ecclesiæ, & (quod nec ipsi Hæretici dissentent) unanimiter asserunt Patres. Videri potest Cyprianus l. de Disciplina & habitu Virginum. Basilius l. de vera Virginitate. Ambrosius l. 1. de Virginitate. Hieronymus l. 1. contra Jovinianum. Augustinus l. de Bono conjugali, & l. de S. Virginitate. Ratio est: quia conjugium per se est officium naturæ, virginitas autem eximia virtus, ejusve objectum; in qua homines assimilantur angelis; ut taceam sceditatem, quæ inest actui conjugali, aliaque conjugio immixta, quæ à caelestibus mentibus retrahunt. Unde non solum apud Ethnicos ductum luminis naturalis sequentes, sed

Carnis integritas per virginitatem connotata quibus modis amittatur. Que vulgò virgines dicuntur, & velari ab Episcopo possunt.

Status virginalis præferendus conjugali.

ſed etiam apud Chriſtianos ſemper fuerunt Virgines in ſingulari eſtimatione.

16. *Explicatur Hæretici exiſtentes virginitatem non poſſe ſervari.*

Ridiculum autem eſt dicere, rem eſſe impoſſibilem, quam exemplo Chriſti, Dei- paræ, Joannis Baptiſtæ, Eliæ, tam numeroſa Sanctorum utriuſque ſexûs examina ſervarunt, atque uſque hodie ſervant. Quin & ipſi Hæretici utriuſque ſexûs ſat ſerò frequenter connubium amplecti, convincuntur eoſque ſervatam ab ipſis, atque adeò ſervari poſſe virginitatem, uti & in ſtatu virginali caſtitem, utique non niſi conjugali officio violandam ex præcepto divino: aut certè convincuntur mandatum iſtud divinum impoſſibile aſſerere, ſeque interea libidinoſos fuiſſe. Quòd ſi qui habeant in carne periculum labendi, quod aliis mediis non conantur vitare, melius eſt iis nubere, quam uri: quamquam caſtitem, ſi ſit Deo promiſſa, ſervare debeant, & cum gratia Dei poſſint, tentationibus per alia à matrimonio præſidia ſuperatis. Objectiones Hæreticorum ſunt nullius momenti. Videri poteſt *Leſſius l. 4. c. 2. dub. 15.*

tra naturam ſunt ſpecies diſtinctæ in genere luxuriæ. Nam adulterium, inceſtus, ſtuprum, raptus, ſacrilegium conveniunt quantum ad malitiam luxuriæ cum ſimplici fornicatione, ſeu perſonæ liberæ cum libera, cui ſuperaddunt ſingula malitiæ ſpecielem extra genus luxuriæ: adulterium quidem malitiam injuſtiæ reſpectu conjugis, cum ſit copula ſupponens in utroque vel altero vinculum conjugii: inceſtus, malitiam contra pietatem debitam languine junctis: Stuprum, quod eſt violenta oppreſſio virginis.

20. *Oppreſſio Corruptio non eſt ſtuprum. Quæ ejuſmodi eſt ſtuprum.*  
Dixi notanter ſtuprum eſſe oppreſſionem virginis: nam violenta oppreſſio corrupta non eſt propriè ſtuprum, etſi actus ut quoque graviter injurioſus, atque etiam ei infligatur pœna mortis, & quidem juxta Tabulas legum Brachanæ anni 1312. in modo acerbior, ut ſcilicet ei, qui invitam virginem aut feminam ſtupraverit, aſſere cervix amputetur. Uti neque eſt propriè ſtuprum, aut ſpecialiter mala, eſto quodammodo gravior juxta *Leſſium l. 2. c. 10. dub. 1. Suarez, Sanchez & alios paſſim contra Cajetanum, Navarum, Medina & alios* defloratio virginis conſentientis; quæ proinde circumſtantia non foret per ſe loquendo in confeſſione explicanda. Eſt ſimiliter contra juſtitiam; uti & raptus, qui eſt violenta abductio feminæ cauſa libidinis explendæ facta. At hæc abductio, etſi injuriola, non tam eſt copula, quam medium & diſpoſitio ad illam cum rapta habendam, quæ ſi poſtea conſentiat, injuria in ipſa abductione crit completa.

QUESTIO III.

De Vitiis Oppofitis Caſtitati.

17. *Quid luxuria.*

LUXURIA, sicut communiter, & in præſenti ſumitur, eſt vitium Caſtitati oppoſitum per exceſſum, inclinans inordinatè ad delectabilia in re venerea. Auctus autem luxuria eſt ipſe uſus inordinatus venereorum. Quæ quidem inordinatio conſiſtit potiſſimum in admiſſione venereorum extra ſtatum & uſum legitimum illorum. Eſtque peccatum mortale ex genere ſuo, ut patet ex Apoſtolo ad Gal. 5. recenſente luxuriam inter opera carnis à cælo excludentia. Ratio ſumitur ex eo, quòd ſit defectus in re graviffima, propagationem ſcilicet humani generis conernente.

18. *Est peccatum mortale ex genere suo.*

18. *Et capitale.*

Eſt etiam peccatum capitale juxta *Gregorium 31. Moral. c. 17.* aliàs 31. Ex affectu enim venereorum homo multa alia vitia perpetrat, ac eam occasione illius in alia incidit. Numerantur autem octo filie luxuriæ, ſcilicet Cœcitas mentis, Inconſideratio, Præcipitatio, Inconſtantia, Amor ſui, Odium Dei, Affectus præſentium, Horror & deſperatio futurorum. Præter has filias, quæ internæ ſunt, ponit *Iſidorus* quatuor alias externas, Turpiloquia, Scurrilia, Lubrica, & Stultiloquia. Vide *D. Hieronymum in c. 5. ad Ephes.*

19. *Quæ ejuſmodi eſt.*

19. *Quæ ſpecies vulgata luxuria, qua propria.*

Vulgò autem recenſentur inter ſpecies luxuriæ, fornicatio ſimplex, adulterium, inceſtus, ſtuprum, raptus, ſacrilegium, & vitium contra naturam: quia videlicet in his omnibus quæritur & locum habet delectatio venerea, adeoque in materia & per actum luxuriæ committuntur. Propriè tamen ſola fornicatio, & vitium con-

21. *Qui omni perfecta luxuria fit vel fornicatio, vel peccatum contra naturam.*  
Omnis itaque luxuria perfecta ſeu completa, vel ſit cum non ſua ſervato vaſe naturali, ex qua proinde ſequi poteſt generatio (& quidem licitè, ſuppoſito jure conjugii) eſtque generaliter fornicatio, ſive ſimplex, ſive (ſi adſint extrinſecæ circumſtantie) qualificata: vel ſit extra vaſ naturale, & eſt peccatum contra naturam: ad quod ſpectat omnis actus perfectus luxuriæ, ex quo non poteſt ſequi generatio humana. Quæ quomodolibet actus habent in ſe deordinationem ſubſtantialem contra modum à natura præſcriptum, nec per conjugium aut aliam cauſam honeſtari poſſunt; vcluti repugnaptia primario fini & ordini actûs ſeminationis à natura præfixo.

22. *Ejuſmodi eſt.*  
Porro etiam peccatum contra naturam triplex eſt, nempe brutalitas ſeu beſtialitas, mollities ſeu pollutio voluntaria extra concubitum, & ſodomia. Nam humana generatio poſtulat, ut ſit conjunctio duorum, ejuſdem naturæ, diverſi ſexûs, & ut vaſa ſint congrua: in quorum primo deficit mollities, in ſecundo brutalitas, in tertio & quarto ſodomia. Deordinatio autem accidentalitatis, quæ eſt in ſolo modo & ſitu, etiam inter conjugatos, ſecluſo periculo effuſionis ſeminis extra vaſ, communiore